
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

עבריינות נוער - 61302

תאריך עדכון אחרון 15-09-2024

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 8

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: קרימינולוגיה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 2025

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר עודדה שטיינברג

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: Ravital.Sela-Shiovitz@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום מראש

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

עבריינות נוער היא תופעה ייחודית ומיוחדת מאחר ומדובר בקטינים הנמצאים בסיכון לעבריינות ובקטינים עוברי חוק. הסמינר יעסוק בהיבטים שונים הקשורים לעבריינות נוער. בעבריין היחיד, בחברה ובתרבות, בפיקוח ובטיפול בבני נוער עבריינים או על 'סף הכניסה לעבריינות'. בין הנושאים שיידונו: נעורים וזהות, סוכני סוציאליזציה, תיאוריות הקשורות לעבריינים צעירים, גורמי סיכון כמו הגירה ואלכוהול, הקשר בין גורמי סיכון לבין התאבדות, מגדר, התנהגות אלימה, אלימות וירטואלית, בית משפט לנוער, חוקי נוער, מודלים של שיפוט נוער.

מטרות הקורס:

1. הכרת הגישות התיאורטיות הדנות בהתנהגות עבריינית בקרב בני נוער.
2. דיון בסוגיות שונות בהקשר לעבריינות נוער.
3. הכרת חוק הנוער, דרכי טיפול ומניעה.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. הסטודנטים יכירו את הגישות התיאורטיות הדנות בעבריינות נוער.
2. הסטודנטים יכירו היבטים שונים של עבריינות נוער
3. הסטודנטים יבינו את ההיבטים השונים של חוקי הנוער ודרכי הטיפול בנוער עבריים

דרישות נוכחות (%) :

נוכחות חובה (80%)

שיטת ההוראה בקורס:

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

המקורות התיאורטיים של עבריינות נוער

סוכני סוציאליזציה

מגדר ועבריינות נוער

הגירה ועבריינות

אלימות ואלימות וירטואלית

הקשר בין קורבנות לעבריינות

סמים ואלכוהול

גורמי סיכון לעבריינות

נוער ובית משפט

חומר חובה לקריאה:

שיעור 1: עבריינות נוער - הגדרה - 'עבריינות נוער' כתוצר חברתי של הזמן החדש; "המצאת הילדות - הנעורים". גיל ההתבגרות.

אדד, מ. (2001). נגטיביזם בגיל ההתבגרות. בתוך מ. אדד וי. וולף (עורכים), עבריינות וסטייה חברתית - תיאוריה ויישום, (ע' 41-59). רמת-גן: אוניברסיטת בר אילן.

איזנשטדט, מ. (2001). "הבניית עבריינות נוער לאור ההגדרה של "נורמליות" מגמות, 41, 1-2: 71 - 96.

בן ברוך, ס. (2015). בין ענישה לשיקום: גישות ושיקולים משתנים ביחס לנוער עובר חוק בחקיקה ובהליך המשפטי בישראל ובעולם. בתוך א. תימור ואחרים (עורכים). נוער בבלגן. (עמ' 37-7). ירושלים: האוניברסיטה העברית.

מוס, ר. א. (1990). תיאוריות על גיל ההתבגרות. תל אביב: ספריית פועלים.

Arnett, j. j. (1999). Adolescent storm and stress, reconsidered. *American Psychologist*, Vol. 54, No.5, 317-326

שיעור 2: עבריינות נוער וסוכני סוציאליזציה: משפחה, ביה"ס, קבוצת הרעים

מור, א. (2008). ילדות בצל התעללות והורות כושלת: הקשר בין התעללות מינית ופיזית בילדות, אמפטיה הורית לקויה והסתגלות פסיכולוגית בבגרות. מפגש לעבודה חינוכית סוציאלית, 27, 125-143.

מלמד, א. (1999). המשפחה - ערש או הרס לילדיה? קריית ביאליק: אח.

He Len Chung, Steinberg, I., (2006). Relations between neighborhood factors, Parenting behaviors, peer deviance, and delinquency among serious juvenile offenders. *Developmental psychology* Vol. 42, 2, 319-331

Hoffman, P. H. (2006). Family structure, community context, and adolescent Problem behavior. *Journal of Youth and Adolescence*, 35, 867-880.

Kemp, T. A. R, Et ale. (2006). Early Adolescent Delinquency: The Role of Parents and Best Friends. *Criminal Justice and Behavior*, 33, 488-510.

שיעור 3: פיקוח חברתי, לחץ, תת תרבות עבריינית, התנהגות נלמדת

Agnew, R. (2002). *Strain, personality traits, and delinquency: extending general strain theory*. *Criminology*, 40, 43-72

Shoemaker, D. (2000). *Theories of Delinquency: An examination of Explanations of delinquent behavior*. Oxford University Press.

עבריינות ומגדר

מור, מ. (2010). "לחזור - להתקדם" - משמעות היחידה לקידום נוער בחייהן של נערות. מניתוק לשילוב, 16, תש"ע, סטאטלנד -וינטראוב ושות' (2013). גורמי סיכון להתנהגות אנטי חברתית ועבריינית בקרב נערות. חברה ורווחה ל"ב, ג 401-424

קומם, מ. (2008). "נערות במצוקה" - בעיה אישית או תוצאה של מציאות חברתית. ג'וינט - ישראל, אשלים.

שיעור 4: הגירה ועבריינות נוער

אדלשטיין, א. (2001). מודל תיאורטי להסבר עבריינות נוער וסטייה חברתית בקרב יוצאי אתיופיה בישראל. מפגש לעבודה חינוכית -סוציאלית, 14, 25 - 47

אמיר, מ. (2003). להיות מתבגר עולה: הקשר בין הגירה, פשיעה ועבריינות: מקרה הישראלי. תל אביב: אוניברסיטת תל אביב, בית הספר לעבודה סוציאלית ע"ש בוב שאפל, המרכז הבינתחומי לחקר מדיניות וטיפול בילדים ובנוער.

קאוצ'ינסקי, פ., גולדמן, ל. (1997). תהליכי הסתגלות של נוער מתבגר עולה - מניעת תופעת נוער שוליים. מניתוק לשילוב, 8, 56 - 62

פידלמן, א. (2013). נערים עולים שעברו על החוק. הכנסת מרכז המחקר והמידע.

רומי, ש., טל בר-לב, ל. (2001). זהות דתית וזהות האני אצל נוער מנותק ונוער נורמטיבי ממוצא אתיופי. חברה ורווחה, 21, 51 - 68.

שיעור 5 - 6: גורמי סיכון

איזנשטדט, מ. ואחרים (2013). גורמי הסיכון לעבריינות והתנהגות אנטי חברתית בקרב נערים המטופלים בחטיבה לקידום נוער וצעירים. חברה ורווחה, ל"ג (1), 41-70.

גולובצ'יק פ. ואחרים. (2004). מאפיינים פסיכופתולוגיים של אסירים בני נוער בעולם ובישראל. רפואה ומשפט, 30: 95 - 102.

הראל, י. (2002). נוער בישראל: רווחה חברתית, בריאות והתנהגויות סיכון במבט בינלאומי. ירושלים: ג'וינט, מכון ברוקדייל ואוניברסיטת בר אילן: המחלקה לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה.

זלמנסון-לוי ג. (2004): "הנשרה וניתוק של נוער ממערכת החינוך-אפשר גם אחרת", בתוך: גולן - עגנון, ד., (עורכת). אי שוויון בחינוך. תל אביב: בבל, עמ' 145 - 174.

להב, ח. (2000). "נוער בסיכון - התופעה בפרספקטיבה". מניתוק לשילוב: יוזמות ומחשבות, במה לעובדי קדום נוער בישראל, 10: 8 - 16.

להב, ח. (2004). תופעת הנשרה ממערכת החינוך-הוויכוח על המספרים ומי משלם את המחיר, מניתוק לשילוב 12: 11-27.

קרביץ-פנר, י. חורי-כסאברי, מ. אייזנשטדט, מ. עמדי, ש. (2013). גורמי הסיכון לעבריינות והתנהגות אנטי-חברתית בקרב נערים המטופלים בחטיבה לקידום נוער וצעירים. חברה ורוחה: 33(1), 41-70
סבולאל, ר. (2017). ילדים ובני נוער בסיכון בישראל. מאירס גבינת ברוקדייל,

Church, L. et al (2012). A longitudinal examination of predictors of Delinquency: an analysis of data from the Mobile Youth Survey. *Children and Youth Services Review*, 34(12), December, 2400-2408.

Wilson, H. W., Stover, C. S., & Berkowitz, S. J. (2009). Research review: The relationship between childhood violence exposure and juvenile antisocial behavior: a meta-analytic review. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 50, 769-779.

שיעור 7: הקשר בין גורמי ילדות לבין עבריינות

McDougall, P & Vaillancourt, T. (2015). Long-Term Adult Outcomes of Peer Victimization in Childhood and Adolescence Pathways to Adjustment and Maladjustment. *American Psychologist*, 70 (4) 300-310

Watts, S. & McNulty, T. (2017). The link between child abuse and neglect and delinquency. *Victim & Offenders*, 12(5), 700-715

טל, מ ואחרים (2013). "פעם הייתי סינדרלה, היום אני אמא" חוויתן של אימהות פוגעות שנפגעו בילדותן. חברה ורוחה לג, ב, 227 - 252

שיעור 8: אלימות

אהרוני, מ., סלומון, ל. (2006). לקחי ה"יד החזקה": מסקנות המחקר בדבר ההתמודדות עם עבריינות ואלימות נוער בארה"ב וקנדה. ירושלים ותל אביב: המועצה הלאומית לשלום הילד והפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל אביב.

ארהרד, ר. , ברוש, ז. (2008). מ"אין בעיה" ל"חליפה מיוחדת": התמודדות מערכת החינוך עם אלימות תלמידים. כתב העת "דפים" 46, תשס"ח, בהוצאת מכון מופת

בבנישתי, ר. ואחרים. (2006). אלימות במערכת החינוך. מפגש, לעבודה חינוכית סוציאלית, מס' 23.

סלע-שויביץ, ר. (2004). התנהגות תוקפנית בקרב מתבגרים: קשר המגדר, הגיל וההשתייכות למסגרת החינוכית. משטרה וחברה, 8: 75-93.

שיעור 9: אלימות וירטואלית

בוניאל-ניסים, מ. (2010). רוצה להיות חבר שלי? על חברות ואלימות בקרב ילדים ובני נוער בפייסבוק. כתב העת של מיד"א מרכז ידע אשלים גיליון 5, 21 - 33
בוניאל-ניסים, מ., ודולב-כהן, מ. (2013). פנים אל פנים (Face2Face) עם "ילדי הפייסבוק" 38, סוציאלית חינוכית לעבודה מפגש. ילדים בקרב "פייסבוק" החברתית הרשת תפיסת: (Facebook) 79-94.

גולדשמידט, ר' (2014). אלימות מקוונת בקרב בני נוער. מרכז המידע המחקר של הכנסת.

היימן, ט. ושות' (2014). אלימות ופגיעות ברשת האינטרנט. האוניברסיטה הפתוחה

וייסבלאי, א. (2011) ילדים ברשתות החברתיות באינטרנט. מרכז המחקר והמידע הכנסת.

זלמנסון-לוי, ג. (2004): "הנשרה וניתוק של נוער ממערכת החינוך-אפשר גם אחרת", בתוך: גולן - עגנון, ד., (עורכת). אי שוויון בחינוך. תל אביב: בבל, עמ' 145 - 174.

טרבלוס, ת. ושות' (2011). אלימות באינטרנט מול אלימות פנים אל פנים בקרב בני נוער, ספר כנס, האוניברסיטה הפתוחה.

עמית, ח. (2007) היחשפות ילדים ובני נוער לתכנים אלימים בטלוויזיה ובמשחקי מחשב וודאו. מתוך: הייעוץ החינוכי, כתב העת של אגודת היועצים החינוכיים בישראל, כרך י"ד: 209-196

Holt, J. et al (2019). Digital Drift and the "Sense of Injustice": Counter-Productive Policing of Youth Cybercrime, Deviant Behavior

שיעור 10: סמים, אלכוהול

דרור, ת. שוורץ, א. (2005) מעגל הסמים והאלימות. הכנסת, מרכז המחקר והמידע.

טייכמן, מ. (2007). תרומת המשפחה להתנסות ילדיה בחומרים פסיכואקטיביים, בהימורים ובהתנהגויות סיכון אחרות. מפגש לעבודה חינוכית סוציאלית, 26, 59-75.

סלונים-נבו, ו., ישראלוביץ', ר. (2004). שימוש בסמים ואלכוהול בקרב בני נוער עבריינים: השוואה בין עולים לילידי הארץ. חברה ורווחה, כד'(3): 263-286

ראובן, י' ותורג'מן, ח' (2017) אוכלוסיית צעירים ומתבגרים על רצף ההתמכרות. מסמך מדיניות משרד הרווחה והשירותים החברתיים. אגף בכיר למחקר תכנון והכשרה ואגף תקון - השירות לטיפול בהתמכרויות.

רבינוביץ, ש. (2007). אי תביעה סמים על תנאי: הערכת תוצאות התערבות ודרכי עבודה של קציני מבחן לנוער, משרד הרווחה, האגף למחקר, ת"א

שלג, מי עמי, נ. (2009). צריכת אלכוהול בקרב ילדים ובני נוער. הכנסת מרכז המחקר והמידע.

Brook, J., Rife bark, G.G., Boulton, A., Little, T.D., & McDonald, T.P. (2014). Risk and Protective Factors for Drug Use among Youth Living in Foster Care. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 32(2), 155-165.

שיעור 11: עבריינות ומגדר
מור, מ. (2010). "לחזור - להתקדם" - משמעות היחידה לקידום נוער בחייהן של נערות. מניתוק לשילוב, 16, תש"ע,
קומם, מ. (2008). "נערות במצוקה" - בעיה אישית או תוצאה של מציאות חברתית. ג'וינט - ישראל, אשלים.

סטאטלנד -וינטראוב ואחרים (2013). גורמי סיכון להתנהגות אנטי חברתית ועבריינית בקרב נערות. חברה ורווחה ל"ב, ג 401-424

Sela-Shayovitz, R. (2017). Where are the girls? Gender trends in juvenile crime. *Journal of social science studies*, 4, 71-85

שיעור 12: מניעת עבריינות

Guerra, N. G., Phillips Smith, E. (2005). Preventing youth violence in a Multicultural society. APA: Washington.

Schur, E. M. (1973). *Radical Non-Intervention: rethinking the delinquency problem*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, Inc.

שיעור 12-14: חוקי נוער, בית משפט לנוער

אייזנשטדט, מ. כסאברי-חורי, מ. (2013). ההקשר התרבותי של מדיניות הענישה כלפי קטינים בישראל. ביטחון סוציאלי, מס' 92, 9 - 32

בן ברוך, ס. ואחרים (2015). בין ענישה לשיקום. בתוך: תימור א', בן ברוך ס' ואלישע א (עורכים). נוער בבלגן. ירושלים: מגנס. 67-84

בן דוד, ל. (2008). קטינים במשפט: הליכים חלופיים להליך הפלילי-סקירה משווה. הכנסת מרכז המחקר והמידע.

סבה, ל. (1992). "שיפוט נוער - או שיפוט עבירותיו?". משפטים, כ"א, 3: 575-567.

סולומון, ל. (2010). "שיפוט נוער - החמרה, המרה ומה שביניהם", זכויות הילד והמשפט הישראלי, 461 - 518 (תמר מורג, עורכת), הוצאת רמות - אוניברסיטת תל אביב.

סטרשנוב, א. (2000). ילדים ונוער בראי המשפט. ת"א, ההוצאה לאור של לשכת עורכי הדין, עמ': 119-184

שרון, א. (1998). נוער בפלילים: שפיטה, דרכי טיפול וענישה. נתניה: המכון למחקרי משפט וכלכלה.

חומר לקריאה נוספת:

- Akins, S., Rumbaut, R. G., & Stansfield, R. (2009). Immigration, economic disadvantage, and homicide: A community-level analysis of Austin, Texas. *Homicide Studies*, 13(3), 307-314.
- Bucierus, S. M. (2014). *Unwanted. Muslim immigrants, dignity, and drug dealing*. Oxford: Oxford .
- Desmond, S., & Kubrin, C. (2009). The power of place: Immigrant communities and adolescent violence. *The Sociological Quarterly*, 50, 581-607.
- Groff, E. R., Weisburd D., & Morris, N.A.(2009). Where the Action Is at Places: Examining Spatio-Temporal Patterns of Juvenile Crime at Places Using Trajectory Analysis and GIS. *Journal of Quantities Criminology*, 2, 61-86.
- Hinduja, Sameer. (2007). Neutralization Theory and Online Software Piracy: An Empirical Analysis. *Ethics and Information Technology* 9(3):187-204
- Johansson, T., & Lalander, P. (2012). Doing resistance - Youth and changing theories of resistance. *Journal of Youth Studies*, 15, 1078-1088.
- Meldrum, R. C., Young, J. T. N., & Weerman, F. M. (2012). Changes in self-control during adolescence: Investigating the influence of the adolescent peer network. *Journal of Criminal Justice*, 40, 452-462
- Mullins, C. (2006). *Holding your square: Masculinities, streetlife and violence*. Cullompton, Devon:Willan.
- Slonje, R. & Smith P. K. (2008). Cyberbullying: Another main type of bullying?. *Scandinavian Journal of Psychology*, 49, 2, 147-154.
- Spitalnick, J. S., DiClemente, R. J., Wingood, G. M., Crosby, R. A., Milhausen, R. R., Sales, J. M., ...Younge, S. N. (2007). Sexual sensation seeking and its relationship to risky sexual behavior among African-American adolescent females. *Journal of Adolescence*, 30, 165-173.

מרכיבי הציון הסופי :

הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 80 %
מטלות הגשה במהלך הסמסטר: תרגילים / עבודות / מבדקים / דוחות / פורום / סימולציה ואחרות
20 %

מידע נוסף / הערות:

הקורס הוא סמינר.
יש להציג רפרט בכיתה לאחר בחירת נושא לעבודה ומעקב אחרי ההנחיות שיינתנו, בהקשר לכך,
בהמשך.